

EDITORIÁL

Trumpove plány: S plutokratmi bojujú proti establišmentu?

Nový americký prezident nasľuboval v predvolebnej kampani veľa vecí. Sľúbil znížiť dane, odstrániť Obamovu zdravotnú reformu, uvaliť 45% clo na dovozy z Číny a 35% na dovozy z Mexika, postaviť plot na hranici s Mexikom a vyhnať z krajiny 11 mil. ilegálnych imigrantov.

Čo z toho sa dá reálne urobiť a aký by to malo dopad na americkú ekonomiku? Republikáni získali väčšinu v americkom Kongrese. Majú teda právomoc urobiť veľa vecí, aj keď na niektoré zásadné reformy potrebujú ústavnú väčšinu, ktorú nemajú.

Hlavným tromfom bude znižovanie daní. V USA dnes existuje sedem daňových pásiem, pričom v najvyššom sa platí daňová sadzba 39,6%. Skutočne zaplatená daň je pre najbohatších samozrejme nižšia, vďaka štedrým odpočítateľným položkám. Trump chce znížiť počet daňových pásiem na tri. Zníženie daní vraj vytvorí 2 milióny nových pracovných miest a oživí ekonomiku. Štát tak môže v konečnom dôsledku na daniach vybrať viac aj pri nižších sadzbach a znižovať tak dlh.

V praxi sa poučky o zázračnom účinku nízkych daní na ekonomický rast a znižovanie dlhu nepotvrdzujú. Túto politiku skúsil pred 30 rokmi iný republikánsky prezident, Ronald Reagan. Reaganove nízke dane však vyrobili obrovskú diery vo verejných financiách. Za Reagana narástol americký verejný dlh v pomere k HDP na dvojnásobok. Podľa konzervatívnych odhadov by Trumpov daňový plán vyšiel USA v najbližších 10 rokoch na takmer 7 000 miliárd dolárov. Americký vládny dlh by to mohlo zvýšiť o tretinu, príp. až polovicu.

Uvaliť 35% dovozný clá na dovozy z Mexika a 45% na dovozy z Číny nie je také jednoduché. Mexiko a USA sú súčasťou dohody o voľnom obchode známou pod skratkou NAFTA a spolu s Čínou sú členmi Svetovej obchodnej organizácie. Drasticky meniť pravidlá obchodu nie je možné zo dňa na deň. Čo sa dá urobiť rýchlo, je postaviť plot. Čo plot vyrieši, to nevieme.

Ilegálni imigranti dnes tvoria 3% americkej populácie, no 5% americkej pracovnej sily. Kto bude potom pracovať v poľnohospodárstve, v hoteloch a reštauráciách a robiť pomocné práce v amerických domácnostiach?

Zrušenie Obamovej zdravotnej reformy by zamedzilo prístup k zdravotnej starostlivosti 20 mil. Američanom. Asi by ich to dosť nahnevalo. Trump preto začal cúvať a vyhlásil, že časť reformy ponechá v platnosti. Ľahko sa dávajú v predvolebnej kampani sľuby. Keď však príde na ich plnenie, všetko vyzerá inak.

Ing. Vladimír Baláž, PhD., DrSc

HEADLINES

Novela Exekučného poriadku bola schválená

Od 1. februára 2017 budú exekúcie prebiehať podľa nových pravidiel. Niektoré zo zmien sme spomenuli už v minulom čísle. Možno konštatovať, že predkladateľ návrhu zotrval na svojich zámeroch a pripomienky verejnosti len okrajovo vylepšili návrh. Náhodný výber exekútorov, zmena exekútora, rozhodovanie o exekúciách len na Okresnom súde Banská Bystrica a elektronické podávanie návrhov na vykonanie exekúcie zostali zachované. (viac na str. 2)

Ako sa trhy báli Trumpa

Po prekvapivom Brexite sa finančný svet bál ďalšej svetovej pohromy zvané Trump. Nakoniec jeho zvolenie nebolo až takou katastrofou pre akciové trhy ako sa všeobecne predpokladalo, ale spolu s premenlivým vývojom prezidentskej kampane tieto udalosti silno vplývali na niektoré špecifické časti komoditných a menových trhov. (viac na str. 3)

Vážení klienti a partneri,

želáme Vám pokojné a radostné Vianoce,
nech lásky, harmónie a pohody je vždy dost
a v novom roku nech úspech, šťastie a zdravie
Vám robia vždy radosť.

 SEVIS
investičná a
konzultačná skupina

PORADENSTVO

Ako budú zdaňované dividendy?

V minulom čísle som sa venovala pripravovanej novele Zákona o dani z príjmov. Zdalo sa, že ministerstvo financií bude ignorovať všetky zásadné pripomienky týkajúce sa zdaňovania dividend, predovšetkým retroaktivity v predloženej novele. Prijaté znenie novely Zákona o dani z príjmov je dôkazom, že predsa len právne povedomie a ekonomická logika zvíťazili nad snahou za každú cenu získať nejaké zdroje do štátneho rozpočtu. Škoda len, že definitívna podoba novely nevznikla na základe pripomienok odbornej verejnosti, ale až ako kľúčový kompromis. Ako to teda bude od budúceho roku so zdaňovaním dividend a im podobných príjmov z rozdelenia zisku?

- Budú zdaňované vyplácané podiely na zisku, ktorý bol vytvorený v zdaňovacom období začínajúcom 1.1.2017. Tieto budú zdaňované 7% a nebudú z nich platené odvody do zdravotných poisťovní. Rovnako budú zdaňované podiely na zisku vytvoreného v zdaňovacích obdobiach do 31.12.2003.
- Podiely zo zisku vytvoreného v rokoch 2004 až 2010 nebudú ani v nasledujúcich obdobiach zdaňované, ani z nich nebudú platené žiadne odvody.
- Podiely na zisku vytvorenom v rokoch 2011 až 2016 budú aj naďalej predmetom odvodov do zdravotných poisťovní, ale nebudú ani v budúcnosti predmetom zdaňovania.

Asi je vhodné pripomenúť si, ako sa budú aj v

nasledujúcich rokoch zúčtovať odvody do zdravotnej poisťovne.

Dividendy zo zisku dosiahnutého v zdaňovacom období od 01.01.2011 do 31.12.2012

Vyplatené dividendy za tieto zdaňovacie obdobia oznamuje zdravotnej poisťovni poistenec, a to do 31. mája nasledujúceho roka.

Do vymeriavacieho základu sa zahŕňa príjem, ktorý presiahne sumu minimálneho základu platného v čase vyplatenia príjmu (minimálnym základom je 50 % z priemernej mesačnej mzdy spreď dvoch rokov).

Dividendy zo zisku dosiahnutého v zdaňovacom období od 01.01.2013

Tu rozlišujeme, či ide o dividendy vyplatené platiteľom dividend alebo nie.

Dividendy vyplatené platiteľom dividend, t.j. právnickou osobou so sídlom na území SR

- Preddavok na poistné vypočítava a odvádza za poistenca platiteľ dividend.
- Preddavok na poistné vykazuje platiteľ dividend do ôsmeho dňa po uplynutí kalendárneho mesiaca, v ktorom boli dividendy vyplatené a do tohto dňa je preddavok zároveň aj splatný.
- Vymeriavacím základom je suma vyplatených dividend.

Dividendy vyplácané právnickou osobou so sídlom mimo územia SR

- Výšku vyplatených dividend oznamuje zdravotnej poisťovni poistenec do 31. mája nasledujúceho roka.
- Vymeriavacím základom je suma vyplatených dividend.

Ing. Danica Michalková
michalkova@sevis.sk

POHLAD PRÁVNÍKA

Novela Exekučného poriadku bola schválená 29. novembra

Od 1. februára 2017 budú exekúcie prebiehať podľa nových pravidiel. Niektoré zo zmien sme spomenuli už v minulom čísle. Možno konštatovať, že predkladateľ návrhu zotrval na svojich zámeroch a pripomienky verejnosti len okrajovo vylepšili návrh. Náhodný výber exekútorov, zmena exekútora, rozhodovanie o exekúciách len na Okresnom súde Banská Bystrica a elektronické podávanie návrhov na vykonanie exekúcie zostali zachované.

Niektoré ďalšie zmeny

O každom vydanom a trvajúcom poverení na vykonanie exekúcie (tzv. živé poverenia) bude zverejnená informácia v registri poverení. Bude ho viesť Ministerstvo spravodlivosti SR a údaje budú po dobu exekúcie na webovom sídle ministerstva zverejňované vždy do 15 dní od vydania poverenia.

Do troch mesiacov od doručenia poverenia exekútorovi bude súdom pridelený exekútor povinný predložiť oprávnenému prvú správu o svojej činnosti. Potom vždy raz za 6 mesiacov. Zrejme sa predpokladá elektronická komunikácia medzi oprávneným a exekútorom, pretože povinnou náležitosťou návrhu na vykonanie exekúcie má byť uvedenie elektronickej adresy oprávneného na účely elektronickej komunikácie s exekútorom, ak oprávnený nemá aktivovanú elektronickú schránku.

Každé peňažné plnenie nad 5 eur (ak bude oprávnený zo zahraničia tak nad 50 eur) bude exekútor povinný do 7 dní odoslať oprávnenému. Porušenie tejto povinnosti bude závažným disciplinárnym previnením exekútora. Za opakované porušenie povinnosti poukázať prijaté platby včas povinnému, bude exekútor zbavený výkonu funkcie. Otázkou zostáva, ako sa oprávnený informáciu o skutočnom dátume prijatia plnenia dozvie, keď právo účastníka oboznámiť sa s obsahom tejto evidencie bolo kto vie prečo na základe spoločnej správy z výborov NRSR z pôvodného návrhu vypustené.

Po vydaní poverenia bude možné postúpiť len celý vymáhaný nárok, inak by postúpenie nemalo mať účinky v exekučnom konaní.

Účastníkom konania bude nielen manžel, ale aj bývalý manžel povinného, ak exekútor vykonáva exekúciu na majetok patriaci do BSM. Neskoršie vyporiadanie BSM nebude mať voči oprávnenému účinky. Pre určenie, či ide o majetok v BSM nebude mať vplyv povaha zápisu v registri, ale bude sa posudzovať podľa predpisov hmotného práva.

Napríklad, ak bude ako vlastník auta zapísaný len ten z manželov, voči ktorému nesmeruje exekučný titul, ale je evidentné, že auto patrí do BSM, môže sa exekúcia vykonávať aj na takéto auto a registrovaný vlastník auta bude účastníkom exekučného konania.

Za účelom zistenia majetku povinného bude môcť oprávnený dávať exekútorovi pokyny a exekútor bude povinný na ne prihliadnuť, ak to bude pre zistenie majetku povinného potrebné a nevyžiada si to značné náklady.

Bolo upravené započítanie pohľadávok tak, že povinný si po začatí exekúcie nemôže započítať svoju vzájomnú pohľadávku proti oprávnenému, ak táto pohľadávka nie je priznaná exekučným titulom, na podklade ktorého by mohla byť vedená exekúcia.

Jednoznačne sa upravilo, že účinky splnenia vymáhaného nároku nastanú len, ak sa plnenie v rozsahu ako prislúcha exekútorovi (24% z každej platby) dostane exekútorovi. Takže ak povinný zaplatí priamo oprávnenému, nepovažuje sa to za splnenie vymáhaného nároku, pokiaľ exekútor nedostane svoj podiel.

O zastavení exekúcie exekútorom sme už písali. Schválené bolo, ale so zmenami. Zastavenie nastane, ak sa nepodarilo zistiť majetok a príjmy, ktoré by mohli byť postihnuté exekúciou, a kto-

ré by stačili aspoň na úhradu trov exekútora.

Ak je povinný právnická osoba, zastavenie sa vykoná po 30 mesiacoch a ak je povinný fyzická osoba po 5 rokoch od posledného zexekvovania majetku. V prípade zastavenia exekúcie musí nahradiť exekútorovi výdavky exekútora podľa § 198 ods.2 oprávnený.

O zastavení vydá exekútor upovedomenie, v ktorom oprávneného zároveň vyzve na zaplatenie náhrady výdavkov exekútora. Voči zastaveniu z vyššie uvedených dôvodov a voči vyzve na náhradu výdavkov exekútora bude možné do 15 dní podať námietky, o ktorých bude rozhodovať súd.

Retroaktívny návrh, aby sa takto zastavili aj exekúcie začaté pred účinnosťou tejto novely, bol vypustený.

V prípade odkladu exekúcie budú existovať dva druhy odkladov – bez blokovania a s blokovaním. Pre platiteľa mzdy alebo banku, ktorá vedie účet, to bude znamenať, že odklad s blokovaním vybaví tak, že prostriedky zablokuje (zrazí), ale nevyplatí exekútorovi. Pri odklade bez blokovania prostriedky vyplatí povinnému.

Viacere zmeny sú aj v ustanoveniach o trovách exekúcie a ich platení. Napríklad, ak povinný uhradí vymáhaný nárok pred začatím exekúcie (pred doručením poverenia exekútorovi),

nepatrí exekútorovi odmena ani náhrada výdavkov. S výnimkou prípadu, ak tento stav zavinil oprávnený napr. tým, že neoznámil exekútorovi prijatie plnenia.

Novinkou je ručenie za zaplatenie trov exekúcie pre prípad, že ich má platiť oprávnený. Ak oprávnený v snahe zbaviť sa tejto povinnosti postúpi (i viac krát) vymáhanú pohľadávku, potom všetkým bývalým oprávneným vzniká spoločne a nerozdielne ručenie za zaplatenie trov v rozsahu odmeny a paušálnych výdavkov.

Zmien je samozrejme oveľa viac, ale nie je cieľom ich všetky podrobne opísať. Až prax ukáže, či sa deklarovaný zámer podarilo vláde dosiahnuť.

Mgr. Danica Kozáková
kozakova@sevis.sk

Ako sa trhy báli Trumpa

Po prekvapivom brexite sa finančný svet bál ďalšej svetovej pohromy zvanej Trump. Nakoniec jeho zvolenie nebolo až takou katastrofou pre akciové trhy ako sa všeobecne predpokladalo, ale spolu s premenlivým vývojom prezidentskej kampane tieto udalosti silno vplývali na niektoré špecifické časti komoditných a menových trhov.

Relatívne spoľahlivým ukazovateľom strachu a neistoty na finančných trhoch je cena zlata. Prudko stúpala v prvej polo-

vici júna zo strachu pred Brexitom ako aj niekoľko týždňov po ňom. Na začiatku júla o viac ako 12% (sivá čiara).

Neskôr možno pozorovať závislosť ceny zlata s vývojom volebných preferencií Donalda Trumpa. Ešte silnejšia korelácia vzniká s menovým párom USD a mexické peso (čierna čiara). Očividný súvis vznikol vďaka rasistickým a protiimigračným vyjadreniam Trumpa ako aj jeho protekcionizmu USA hlavne na úkor Mexika.

Trump vyhral dostatočný počet delegátov pre svoju nomináciu už 26.5., ale prezidentská kampaň, ktorá trvala presne 5 mesiacov, oficiálne začala až 8.6. Odtedy vychádzali každý deň rôzne volebné predpovede, ktoré boli navyše silno medializované. Na základe týchto prieskumov typu, kto by vyhral, keby sa dnes konali voľby, bola následne vypočítaná pravdepodobnosť výhry Clintonovej (svetlomodrá čiara) alebo Trumpa (tmavomodrá čiara s pravou osou hodnot).

Od začiatku kampane bolo mexické peso vystrašené Trumpovými slovami a následne verne kopírovalo jeho volebné preferencie po zhromaždení republikánskej strany GOP (pôvodne Grand Old Party), na ktorom bol oficiálne nominovaný a v preferenciách dokonca porážal Clintonovú.

Tá zas iba 2 týždne po sneme demokratickej strany získala až 96%-nú pravdepodobnosť výhry, ktorú postupne strácala až do prvej TV debaty koncom septembra.

Prvé dve debaty následne značne uškodili Trumpovi, a teda aj cene zlata, zatiaľ čo peso posilňovalo. Po treťom dueli a následnej Clintonovej email afére vyšetrovanej FBI sa to zas o 180 stupňov otočilo vrátane klesajúcich akciových trhov. Tesne pred voľbami 8.11. už trh znova silnejšie počítal s prehrou Trumpa a volatilita sa tak iba zvýšila.

Po Trumpovej šokujúcej výhre peso prudko oslabilo, resp. dolár si voči nemu pripísal zhodnotenie až 14,5%. Jeho zvolením však zároveň skončila neistota na finančných trhoch a cena

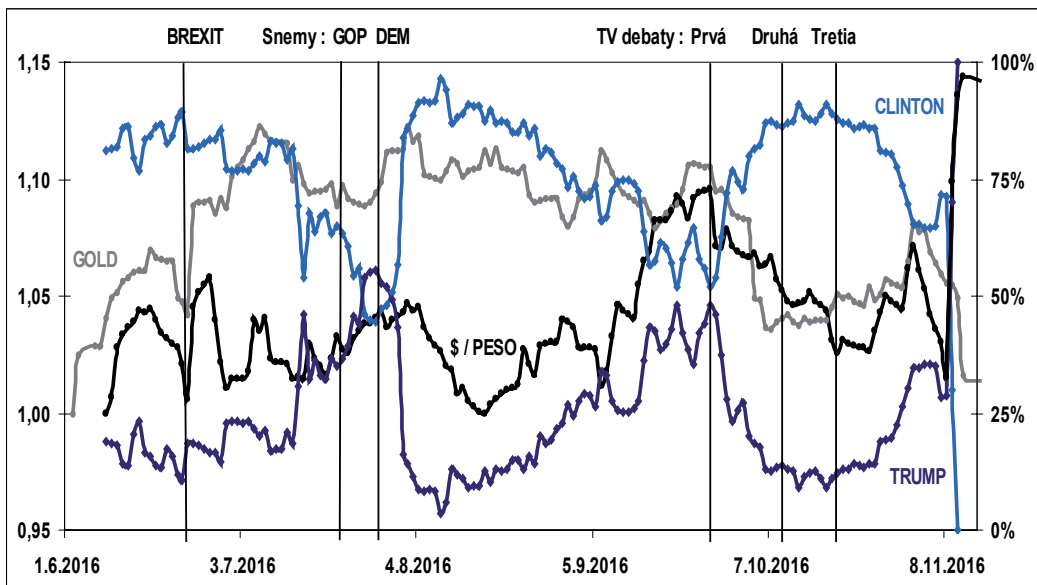
zlata preto spadla na úroveň zo začiatku júna, zatiaľ čo americké akciové indexy iba pár týždňov neskôr zlomili historické rekordy. Vplyv volebných predpovedí bol na trhy veľmi silný, a to aj napriek tomu, že boli ako aj v prípade Brexitu veľmi nepresné.

Prebral som pritom dáta zo stránky FiveThirtyEight, ktorú vlastní ESPN, ktoré zas patrí ku mediálnemu gigantovi Walt Disney Company. Priemerná presnosť predpovedí 538 dosahuje inak 89,8%, ale ani tá očividne vždy nezaručuje spoľahlivé predpovede. Problém som

našiel v ich vstupných dátach, veď len deň pred voľbami vyšlo 45 volebných prieskumov, z nich však iba

10 vyšlo víťazne pre Trumpa. Kritizované boli aj americké médiá, ktoré preferovali Clintonovú a tým ovplyvnili voličov, ktorí sa v anketách nepriznali, že budú voliť Trumpa, a preto buď klamali alebo radšej nedali žiadnu odpoveď.

Ing. Dávid Lapin
lapin@sevis.sk

ONÁS

SEVIS KLUB - Ekonomika šľachty a čo komu prinesú zmeny v daniach

Druhý klub tohto roku sa konal 21. septembra 2016 a hostili sme na ňom celoslovensky známeho heraldika, genealóga a autora mnohých publikácií, Denisa Pongrácza. Na klube mal vystúpenie na tému: „Ekonomika šľachty a jej spôsoby o maximizáciu zisku.“ Ako potomok starého šľachtického rodu sa dlhodobo zaoberá životom šľachty, a tak nám porozprával mnohé zaujímavosti zo života šľachty a šľachtických potomkov. Priblížil nám, čo sa skrýva za precízne vytvoreným rodokmeňom a mnoho ďalšieho zo svojej práce.

Súčasne rozobral život slovenskej šľachty z pohľadu ekonomiky a poukázal na to ako sa šľachtické rody snažili o maximalizáciu majetku.

Druhou diskutovanou témou na septembrovom SEVIS klube boli pripravované zmeny v daniach, ktorú rozobral náš externý kolega a pravidelný hosť SEVIS klubu Vladimír Baláž.

Dozvedeli sme sa, koho budú koľko stáť zmeny v legislatíve a či má zmysel zrušenie daňovej licencie. Diskutovalo sa na tému, či budú dane naďalej rásť a ako sa vyrovnáť s vyšším zdanením.

Symbolický 13. SEVIS klub sa bude konať v apríli budúceho roku, tak veríme, že sa ho zúčastníte, nakoľko sa opäť môžete tešiť na nové informácie, netradičné pohľady a zaujímavých hostí.

Ing. Lenka Hrušková
hruškova@sevis.sk

Gig ekonomika

Z médií sa na nás valia výrazy ako zdieľaná ekonomika, platformová ekonomika, ekonomika na požiadanie či gig ekonomika. Obyčajne sa spájajú s firmami ako Uber alebo Airbnb. Znamenajú všetky tie výrazy to isté? Ekonomika na požiadanie (on demand economy) označuje stav, keď poskytovateľ práce alebo služby nepracuje pre dodávateľa podľa vopred stanoveného plánu alebo zmluvy, ale len vtedy, keď o to objednávateľ požiada. Typickým prípadom môže byť zavolanie taxíka cez službu Uber, objednanie ubytovania cez Airbnb, ale aj tzv. práca na zavolanie (zero hour contract). V rámci práce na zavolanie zamestnávateľ využíva prácu zamestnanca podľa potreby a objednaný / odpracovaný čas za mesiac môže byť aj nula hodín.

Platformová ekonomika je časťou ekonomiky na požiadanie, v prípade, že sa dodávka práce alebo služieb vybavuje cez internetovú aplikáciu (platformu).

Len si tak trochu gignúť

Módny a veľmi obľúbeným výrazom je gig ekonomika. V angličtine gig znamená krátke a neformálne umelecké vystúpenie, najmä hudobné. „Štek“, záskok či fuška, to je povaha práce v gig ekonomike. Krátkodobé, príležitostné či variabilné dodávky práce a služieb samozrejme nie sú ničím novým. Čo je nové, je spôsob, akým sa prepája dopyt a ponuka po takejto práci a službách. Kedysi to bolo najmä na základe osobnej známosti alebo cez agentúru. Dnes na prepojenie dopytu a ponuky slúžia najmä webstránky a mobilné aplikácie.

Gig ekonomika sa nám tradične spája s taxikárskymi firmami ako Uber či Lyft, alebo s prenájmom ubytovania cez internet v rámci Airbnb. Ak potrebujete niekoho na upratanie domácnosti alebo pokosenie trávnik, môžete sa obrátiť na platformy TaskRabbit. Na objednanie ručne vyrábaných hračiek a domácich potrieb je to Etsy. Niektoré gig firmy dokázali za pár rokov narásť na skutočných gigantov. Napríklad Uber mal koncom roka 2016 na americkej burze hodnotu 60 miliárd dolárov a Airbnb 30 miliárd.

Aká veľká je gig ekonomika?

Nadšenci pre gig ekonomiku hovoria, že ide o budúcnosť práce a podnikania. Ale koľko ľudí vlastne v takejto ekonomike pracuje? V USA pôsobí v gig ekonomike v nejakej forme asi jedna tretina celej pracovnej sily.

Výraz „v nejakej forme“ je však veľmi dôležitý. Práca v gig ekonomike môže mať podobu 5 minútovej účasti na vyplnení online prieskumu, kde odmenou sú body na nákup v hypermarkete. Takisto môže ísť o ročný projekt na manažment dát. A tiež môže ísť prácu murára na fuške, agentúrneho zamestnanca či študenta dokladajúceho tovar, ale aj taxikára. Nejasné hranice neformálnej práce značne sťažujú získavanie údajov o skutočnom rozsahu gig ekonomiky.

Ak budeme brať do úvahy len ľudí pracujúcich na zmluvu priamo pre klienta (bez agentúry), pre ktorých je priama práca pre klienta hlavným zdrojom obživy, potom v USA pôsobilo v roku 2015 v gig ekonomike 8,4% pracovnej sily, t.j. 12,6 milióna ľudí. Ale obrovská väčšina týchto ľudí pracuje „off-line“, t.j. mimo internetovej platformy. Typickým predstaviteľom takýchto ľudí je učiteľ na dôchodku, ktorý si privyrába doučovaním alebo novinárka na voľnej nohe.

Čo sa týka ľudí mobilizovaných cez internetové platformy (Uber, Airbnb, TaskRabbit), tak tí tvoria v USA len 0,5% pracovnej sily. A inde vo svete ešte menej.

Príležitosť pre každého

Gig ekonomika teda zďaleka nie je len Uber a Airbnb. Nie každý si pustí domov upratať človeka dohodeneho cez internet. Osobný kontakt je stále dôležitý. Celkovo však význam gig ekonomiky rastie.

Za posledných 10 rokov narástol celkový počet ľudí pracujúcich v príležitostných džoboch o 9,4 milióna. To je mimochodom viac, ako celkový prírastok počtov pracovných síl v USA, ktorý činil len 9,1 milióna. Inak povedané, gig ekonomika ma stále väčší podiel na pracovnej sile USA, a to na úkor formálneho zamestnania.

Veľmi zaujímavá je veková štruktúra pracovníkov v gig ekonomike. Práca na požiadanie sa najčastejšie uplatňuje v doprave, ubytovaní, informačných a komunikačných službách, dizajne, v médiách a stavebníctve. Napríklad v osobnej doprave v USA už v pracuje v gig ekonomike viac ľudí ako vo formálnom zamestnaní alebo na živnosť. Zdalo by sa, že gig ekonomika je záležitosť mladých ľudí, ktorí sú nepretržite zavesení na internete. Ale nie je to tak. V USA veľkú časť prírastku pracovnej sily v tomto sektore tvorili ľudia vo veku 55-74 rokov a viac ženy ako muži. Zaujímavým trendom je aj pokles počtu živnostníkov podnikajúcich v rámci gig ekonomiky. Môžeme sa na to dívať tak, že títo ľudia nemohli alebo nechceli získať formálne zamestnanie, a tak sa museli uspokojiť s príležitostnou prácou.

Svetlá...

Flexibilita gig ekonomiky je bezpochyby najväčšou devízou pre objednávateľa a dodávateľa. Objedávateľ si objedná prácu alebo službu len vtedy keď ju momentálne potrebuje. Nie je nutné niekoho zamestnávať na trvalý pracovný pomer. Dodávateľ zas pracovať aj pre viacerých objednávateľov naraz. Narozdiel od klasického zamestnanca si dodávateľ v gig ekonomike môže viac vyberať práce, ktoré ho bavia.

...a tiene gig ekonomiky

Najväčšie výhody gig ekonomiky sú samozrejme aj jej najväčšími nevýhodami. Zamestna-

nec dostáva mzdu pravidelne, účastník v gig ekonomike len vtedy, keď je práca. Klasický zamestnanec má nárok na minimálnu mzdu, dovolenku, podporu v nezamestnanosti a tiež zdravotné a nemocenské poistenie. V obrovskej väčšine džobov v gig ekonomike nič také neexistuje. Veľmi problematickou stránkou gig ekonomiky je prakticky mizivá možnosť osobnostného rozvoja a kariéry. Kým klasický zamestnanec sa môže vďaka talentu a úsiliu prepracovať na post riaditeľa, taxikár v Uberi zostane len taxikárom.

S rastom významu gig ekonomiky sa ako čoraz väčší problém ukazuje dôchodkové poistenie. Zamestnanci a živnostníci si zo zákona musia prispievať na dôchodok aspoň nejakou minimálnou čiastkou. Pri práci na požiadanie to zďaleka tak nemusí byť. Kto bude platiť dôchodok ľuďom, ktorí si naň len veľmi málo alebo nikdy neprispievali? Prírodzene to bude musieť formou sociálnych dávok alebo minimálneho dôchodku hradiť štát z daní tých, čo pracovali alebo podnikali. Objedávateľ práce v gig ekonomike vlastne presúva náklady na dôchodkové poistenie na iných účastníkov trhu a na štát.

Iným problémom je vytváranie tzv. negatívnych externalít. Ak má niekto fabriku s čmudiacim komínom, je zo zákona zodpovedný obmedziť škodlivý vplyv emisií na zdravie a majetok. Majiteľ hotela a reštaurácie zas musí dodržiavať predpisy o nočnom pokoji a hygiene. Trochu inak je to, ak niekto prenajíma svoj byt cez Airbnb. Veľké mestá sú zaplavené sťažnosťami obyvateľov činziakov na hlučných hostí a špinu tam, kde sa prenajímajú byty cez Airbnb. Majitelia prenajímaných bytov sa tvária, že nejde o žiadne podnikanie a že ich prišli navštíviť príbuzní. Narozdiel od klasických hotelov často ani neplatia dane. Preto aj mnohé mestá stanovujú limity nato, koľko dní v roku je možné prenajať byt bez toho, aby nešlo o podnikanie v hotelovom sektore. V Londýne a San Franciscu je to 90 dní, v New Yorku dokonca len 30 dní do roka.

Nová „ekonomika na požiadanie“ zatiaľ vytvára príležitostné a nestabilné džoby, s minimom práv pre zamestnancov. Niektorí zamestnávateľia hovoria, že ich vecou je zarábať peniaze a nie starať a o sociálne istoty zamestnancov. Spoločnosť s prevahou nízkopriemových džobov bez elementárnych sociálnych istôt je však veľmi nestabilná. V USA napríklad taxikári Uberu podali na Uber hromadnú žalobu. Žiadajú, aby neboli považovaní za „nezávislých dodávateľov“, ale za zamestnancov so všetkým čo k tomu patrí.

Všetko nové potrebuje čas na utrasenie, aj gig ekonomika. Výstrelky v podobe negatívnych externalít uprace regulácia. Tá bude musieť aj forsírovať výhody gig ekonomiky v podobe flexibility a znížiť nevýhody v podobe nízkej sociálnej ochrany pracovníkov.

Ing. Vladimír Baláž, PhD., DrSC
balaz@sevis.sk